

HUMANITIES INSTITUTE

Feruza Shermatova-Omerani, Ph.D.

HAYDUT KARGABAY / KARGABAY KARAKÇI (1992)

Asanbek Stamov (1938-2010)

Kaynakça: Stamov, A. (1992). *Jortuul* [Baskın]. Uçkun.

GENEL BILGI

Yazar

Kırgızistan Cumhuriyeti Halk Yazarı Asanbek Stamov, 28 Ağustos 1938'de, günümüzde Kırgızistan'ın Moskova ilçesi sınırları içinde bulunan Murake köyünde doğdu.

1962 yılında Kırgız Devlet Üniversitesi Kırgız Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. Aynı yıl meslek hayatına Tokmok şehrindeki Toktogul Yatılı Okulunda öğretmen olarak başladı.

1964-1966 yılları arasında Devlet Radyo Komitesinde editör ve kıdemli editör olarak görev yaptı. 1967-1969 yıllarında Kırgızistan Devlet Yayınevinde kıdemli editör olarak çalıştı.

1969-1971 yılları arasında Kırgızistan Komünist Partisi Merkez Komitesinde görevli olarak çalıştı. Bu kurum, Sovyet yönetimi altında Kırgızistan'daki en önemli siyasi karar alma merkezlerinden biriydi. 1971-1973 yılları arasında Kırgızistan Devlet Yayınevinin müdürlüğünü yürüttü.

1973 yılında, Sovyetler Birliği'ne bağlı Kırgızistan'ın o dönemdeki yönetim organı olan Kırgız Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin Kültür Bakanı Birinci Yardımcılığına atandı. 1985-1987 yılları arasında, cumhuriyetin devlet televizyonu ve radyo yayınlarından sorumlu Devlet Televizyon ve Radyo Komitesi'nin başkanlığını yaptı. 1985-1990 yılları arasında ise Kırgız Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin yasama organı olan Yüksek Sovyet'te milletvekili olarak görev yaptı.

1987 yılında Kırgızistan Yazarlar Birliği bünyesindeki Edebî Eserleri Tanıtma Bürosunun müdürlüğüne getirildi. 1989 yılında *Chalkan* dergisinin genel yayın yönetmeni oldu. 1990'dan 1992 yılında emekli oluncaya kadar *Uchkun* Devlet Konserinin başkanlığını yürüttü.

Asanbek Stamov, 7 Ağustos 2010 tarihinde hayatını kaybetti. 17 Eylül 2013 tarihinde Kırgızistan Millî Kütüphanesinde, doğumunun 75. yıl dönümünü anmak amacıyla "Asanbek Stamov: 75 Yıl" başlıklı kitap ve görsel sergi açıldı.

Edebî Kariyeri

Asanbek Stamov edebiyat dünyasına 1959 yılında, *Ata (Baba)* adlı uzun öyküsünün *Ala-Too* dergisinde yayımlanmasıyla adım attı. İlk kitabı *Taanışuu (Tanışma)*, 1966 yılında Kırgızistan Yayınevi tarafından yayımlandı. 1975 yılında *Cañı tuugan (Yeni Akraba)* adlı uzun öyküsüyle Kırgızistan Lenin Kom-somolu Ödülü'ne layık görüldü.

Taanışuu (Tanışma), *Keç küzdö (Sonbaharın Sonlarında)*, *Cañı tuugan (Yeni Akraba)*, *Nöşördön kiyin (Sağanak Sonrası)*, *Ak kar (Beyaz Kar)*, *Col boyunda calgız tam (Yol Kenarındaki Yalnız Ev)*, *Egiz tal (İkiz Ağaçlar)* ve *Çüy dastandarı (Çüy Destanları)* adlı öykü ve uzun öykü kitapları Moskova'da yayımlandı ve *Kırgız Yazarları Antolojisi*nde yer aldı. Ayrıca Türk yazar Aziz Nesin'in ve Tatar şair Musa Celil'in eserlerini çevirdi. Stamov'un kendi eserleri de çeşitli yabancı dillere çevrildi.

Kırgızistan'ın bağımsızlığını kazanmasının ardından Stamov, yaklaşık yirmi yıl boyunca Kırgız halkının tarihini araştırdı ve özellikle 16. yüzyıldan sonraki döneme odaklandı. Bu araştırmalarının sonucunda *Han Teyiş* adlı tarihî romanını kaleme aldı. Ölümünün ardından ailesi, bütün eserlerini 12 ciltlik bir külliyat halinde yayımladı.

Eser

Yazar, *Haydut Kargabay* adlı bu novellayı *Çortuul (Baskın)* romanının ilk bölümü olarak kaleme almıştır. Kitap 1992 yılında Bışkek'te *Uçkun* Yayınevi tarafından basılmıştır. Yazarın söylediğine göre,

Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra kâğıt yokluğu yüzünden kitap basımı yok olmak üzereydi. Eserin o dönemde basılabilmiş olması, onun eserlerinin Kırgız edebiyatındaki yerini gösterir.

Arka Plan

Bu novella, Kırgızların Rusya'ya gönderdiği ilk elçiliğin başında bulunan Abdurahman Küçük uulu hakkında yazılmıştır. Yazar, tarihî bir şahsiyet olan Abdurahman Küçük uulu hakkında halk arasında anlatılan çeşitli hikâyelerden ve efsanelerden yola çıkmıştır. Bu anlatılardan birini seçerek onu edebî bir hikâyeye, yani bu novellaya dönüştürmüştür.

Tarihî kaynaklarda Abdurahman Küçük uulu, 18. yüzyılda yaşamış önemli bir Kırgız tüccar ve diplomat olarak karşımıza çıkar. Rus belgelerinde adı çoğunlukla "Abdrahman Kuchakov" şeklinde geçer. 1785 yılında Kırgızlar tarafından Rusya'ya gönderilen ilk resmî elçiliğin başında yer almıştır.

Abdurahman'ın Rusya ile bağlantısı elçilik görevinden çok önce başlamıştır. Kaynaklara göre bir süre Volga bölgesindeki Kırgız toplulukları arasında yaşamış, burada Rusları ve Rus toplumunu yakından tanımış, Rusça konuşmayı ve yazmayı öğrenmiştir. Daha sonra Orta Asya'ya dönerek ticaretle uğraşmış ve Taşkent'te tanınan bir tüccar olmuştur. Geniş bir bölgede seyahat etmesi ve ticaret yollarını iyi bilmesi, onun daha sonra diplomatik görev üstlenmesinde önemli rol oynamıştır.

Abdurahman, Atake Baatır ile de yakın ilişki içindeydi. Atake Baatır, Tınay Biy'in oğluydu; Tınay Biy ise Abdurahman'ın dayısıydı. Bu aile bağı, Abdurahman'ın Atake'nin güvendiği kişilerden biri olmasında önemli bir yere sahipti. 1785 yılında Atake Baatır, Abdurahman Küçük uulu ile Şergazi'yi Rusya'ya elçi olarak gönderdi. Elçilik Çuy bölgesinden yola çıktı, 23 Ağustos 1785'te Omsk'a ulaştı ve daha sonra Petersburg'a devam etti.

Elçiliğin amacı, Kırgızlarla Rus İmparatorluğu arasındaki ilişkileri geliştirmek, Kırgızların taleplerini Rus makamlarına iletmek ve ticaret yolları konusunda bağlantılar kurmaktır. Heyet ayrıca Kırgız liderliği adına II. Katerina'ya hediyeler götürdü.

Abdurahman Küçük uulu, bu elçilik sayesinde Kırgızların erken dönem diplomasi tarihinde önemli bir yer edinmiştir. Daha sonraki yıllarda oğlu Satımbay Abdurahman uulu da Rusya'ya gönderilen ikinci elçilikte görev almıştır. Abdurahman ise 1789 yılında Omsk'ta hayatını kaybetmiştir.

KIŞILAR

Kargabay — Hikâyenin başkahramanı

Şermat (Abdurahman) — Çok zengin ve ünlü bir tüccar

Küçük — Kargabay'ın babası.

Esenbay — Dağlarda yaşayan güçlü bir adam

Kozuke — Kargabay'ın yol arkadaşı ve soydaşı

Keldibek — Kargabay'ın yol arkadaşı

Atake Baatır — Tınay Biy'in oğlu ve kuzey Kırgızlarının önemli liderlerinden biri.

Tınay Biy — Kargabay'ın dayısı ve kuzey Kırgızlarının lideri, Atake Baatırın babası

ÖZET

Kargabay, babası Küçük'ün uzun zamandır beklediği tek oğludur. Babası onun iyi ve bilgili bir insan olması için Kargabay'ı Semerkant'taki medreseye gönderir. Kargabay burada okumayı, yazmayı, Kur'an okumayı ve dinî bilgileri öğrenir. Ancak şehir hayatına ve medresenin katı kurallarına alışamaz. Eğitimini tamamlamadan köyüne geri döner.

Kargabay bir süre sonra zengin olmanın yollarını aramaya başlar. Kargabay genç kızları kaçırıp satmaya başlar. Bir gün iki genç kızı kaçıır ve onları Kaşgar'a götürmek için Kozuke ve Keldibek'le birlikte yola çıkar. Tüccar Temircana kızları teslim ederler ve karşılığında altın ile para alırlar. Ancak Kargabay bütün parasını kumarda kaybeder. Üstelik kumar borçlarını ödeyemeyince Kaşgar'dan kaçır.

Kaşgar'dan geri dönerken kurtların saldırısına uğrarlar. Önce Keldibek, ardından Kozuke ölür. Kargabay'ı bir grup atlı kurtarır. Aralarında, Kargabay'ın geçmişini bilen gizemli bir adam vardır. Bu adamın gerçek adı Şermat'tır. Farklı bölgelerde Yusuf, Markabay, Abdurahman, Şahberdi ve Kırgızbay adlarıyla tanınır. Çin'den Anadolu'ya kadar geniş bir bölgede ticaret yapan Şermat, çok zengin ve ünlü bir tüccardır. Şermat ona hayat ve ticaret hakkında bildiklerini öğretir. İki dost olmaya karar verir.

Şermat ve Kargabay bir süre sonra eski bir mezarlıkta altın izlerini ararlar ve hazinenin yerini keşfederler. Ardından Esenbay'la tanışır. Şermat ve Kargabay, Esenbay'la birlikte eski mezarlığa geri dönerler. Esenbay mezarın içine girer ve kazı sırasında yerin altında saklı bir hazine odası bulurlar. İçinde altın bulunan dört büyük kupa çıkarırlar.

Tam altınları çıkarırken Şermat beyaz bir yılan tarafından boynundan ısırılır. Şermat, altınların güvenli bir yerde saklanması ister ve hazineyi Esenbay'a emanet eder. Şermat daha sonra şifacı Tabip Derbiş'e götürülmek üzere yola çıkarılır, ancak zehir beynine ulaşır ve ilk köyde hayatını kaybeder. Kargabay, çok sevdiği ve kendisine çok şey öğreten dostunu kaybetmenin büyük acısını yaşar.

Şermat'ın ölümünden sonra Kargabay o yıl Esenbay'ı aramaz. Ertesi yıl tekrar yaylaya gittiğinde de Esenbay'ı bulamaz. Zamanla sıkılır ve eski hayatına dönerek yeniden kız kaçırmaya başlar. Sonunda Kargabay yaptığı bütün kötülükleri babasına anlatır. Babası, kutsal Fergana Vadisi'nde genç kızları kaçırmalarının affedilemeyecek bir günah olduğunu söyler ve artık orada kalamayacağını belirtir. Kargabay'ı kuzeyde yaşayan dayısı Tınay'ın yanına gönderir. 1756'da Kargabay adını Abdurahman olarak değiştirir ve kuzeye, Tınay'ın yanına gider.

OLAYLAR

Kargabay'ın Gençliği ve Yanlış Yola Sürüklenmesi

Kargabay'ın Çocukluğu ve Eğitimi Kargabay, Küçük'ün elli yaşına yaklaşırken dünyaya gelen oğludur. Uzun süre Küçük'ün tek oğlu olarak büyür. Sonra bir kardeşi olur, fakat Küçük'ün gözünde Kargabay'ın yeri hep ayrıdır. Kargabay çocukluğundan beri yerinde durmaz; nerede bir dövüş çıksa kendini olayın içinde bulur. Küçük, oğlunun böyle bir hayat sürmesini istemez. İyi bir insan olsun diye onu Semerkant'taki medreseye gönderir. Bir gün Küçük köy halkını yemeğe çağırır. Sofrada Orta Asya'daki İslam tarihi konuşulurken Kargabay, medresede öğrendiklerini anlatır. Köylüler, genç yaşına rağmen onun İslam tarihi hakkındaki bilgisine hayran kalır. Ne var ki Kargabay medreseyi bitirmeden eve döner. Küçük, onun bilgili ve iyi bir insan olmasını istiyordu. Kargabay'ın dönüşü bu dileği boşa çıkarır ve Küçük'ü derinden üzer.

Kargabay'ın Medreseden Ayrılışı Kargabay, medresedeki katı kurallardan ve ağır disiplininden babasına dert yanar. Bir keresinde duvarın dibine işediği için dövülür. Başka bir gün de çarşıda peçesini kaldıran bir kadının yüzünü gördüğü için yine dayak yer. Bu olaylar Kargabay'ın medreseyi bırakmasına neden olur. Ona göre artık okuyup yazmayı, Kur'an okumayı ve yerine getirmesi gereken dinî görevleri öğrenmiştir. Bu yüzden medresede daha fazla kalmanın gereksiz olduğunu düşünür.

Kargabay'ın Şehirden Uzaklaşması Kargabay şehir hayatına bir türlü alışamaz. O, yaradılıştan bir göçebe; duvarların arasında yaşamaktansa uçsuz bucaksız bozkırda at koşturmayı tercih eder. Kırgız kadınlarının yüzlerini örtmemesi de onun alıştığı hayatın şehir hayatından ne kadar farklı olduğunu gösterir. Eve döndükten sonra şehirlerde gördüğü zengin tüccarlar gibi varlıklı biri olmayı hayal etmeye başlar. Zaman zaman babasına birkaç altın getirir. Küçük, oğlunun para kazandığını görünce sevinir ve onun uzun, sağlıklı bir ömür sürmesini diler. Ancak bu paraları kız kaçırpı satarak kazandığından hiç haberi yoktur.

Saray İçin Toplanan Kızlar O yıllarda Erdana Biy, Türkistan'daki Kırgız-Kıpçak boylarının başındadır. Merkezi Kokand'dadır. Şehre yakın köylerden güzel kızlar toplatıp saraya getirir. Kızları sarayda düzenlenen eğlencelerde oynatır. Fakat göçebe Kırgızların kızlarına dokunmaz. Çünkü Erdana Biy kendi yönetimini henüz kabul etmeyen göçebe boyların buna karşı çıkmasından çekinir. Bir gün Kargabay, büyük bir ağacın gölgesinde dinlenen birkaç genç kız görür. Onlar saray için hazırlanmış kızlardır. Yanlarında onları koruyan muhafızlar vardır. Fakat muhafızlar afyonun etkisiyle kendilerinden geçmiştir. Kargabay için aradığı fırsat budur.

Kargabay'ın Kızları Kaçırması Kızları yakalar, ellerini bağlar ve atına bindirir. Kızlardan biri önünde, diğeri arkasında oturur. Köyden uzaklaştıkça kızlar başlarına ne geleceğini anlamaya başlar. "Ne olur, bizi satma!" diye yalvarırlar. Kargabay: "Sizi Han'ın hareminden kurtardım," der. Kızlar buna karşı çıkar. "Hayır! Biz sarayda, Kraliçe'nin yanında yaşayacaktık." Ardından ağlayarak: "Biz bakireyiz. Ne olur, bizimle helal nikâh yap. Bizi satma," diye yalvarırlar.

Kaşgar'a Doğru Kargabay onların sözlerini dinler ama kararından vazgeçmez. Kızları Kaşgar'a götürürse, bakire oldukları için onları daha yüksek bir fiyata satabileceğini düşünür. Kozuke ile Keldibek de kızlara ilgi göstermeye başlar. Fakat Kargabay onları uyarır: "Bunlar şehir çevresindeki yerlerden. Biz göçebeler için uygun değiller. Bizim güçlü kadınlara ihtiyacımız var. Yurt kurmasını, ata binmesini, inek ve kısırak sağmasını bilen kadınlara." Üç adam kızlarla birlikte Kara-Kulca Vadisi'ni geçip Çin Türkistanı'na doğru ilerler ve Temircan'ın konağına ulaşır. Temircan, adı Çin'den Hindistan'a, Afganistan'a kadar uzanan bölgenin en zengin tüccarlarından biridir.

Temircan'ın Konağında O yıl Urumçi'nin adı Dihua olur. Cungan Hanı Alda Seren öldürülür. Çin Hanı, Oyratları ortadan kaldırır ve şehirlerin, yerlerin adlarını Çinceye çevirir. Buna rağmen halk, şehre Urumçi demeyi bırakmaz. Kargabay, Kozuke ve Keldibek kızları Temircan'ın konağına götürür. Genç ve güzel, üstelik bakire kızları görünce Temircan'ın keyfi yerine gelir. Kızları konağında tutar. Karşılığında Kargabay, Kozuke ve Keldibek'e para ve altın verir. Fakat Kargabay eline geçen parayı kumarda tüketir, üstüne bir de borca girer. Sonunda Kozuke ve Keldibek'le birlikte Urumçi'den kaçıp gitmek zorunda kalır.

Kurtların Arasında

Sonsuz Bozkırda Kurtlar Üç adam günlerdir uçsuz bucaksız bozkırda yol almaktadır. Kargabay'ın atı topallamaya başlamıştır. Uzun yol, açlık ve yorgunluk üçünün de gücünü tüketmiştir. Kozuke ile Keldibek, daha fazla ilerleyebilmek için atı bırakmayı önerir. Fakat Kargabay bunu kabul etmez. "Göçebenin kanadı attır," der. "Atını kaybeden yolda kalır." Yanlarında biraz kes ve kımız vardır. Eşyalarını kanjygaya bağlamışlardır. Keldibek, kanjygadan bir şey almak için elini uzattığında bozkırın ilerisinde kıvılcımlı renkli hayvanlar görür. Gözlerini kısarak onlara bakar. "Yavru tilkiler," der. Fakat hayvanlar yaklaştıkça yanıldığı anlaşılır. Bunlar yavru kurtlardır. Bir anda yavru kurtlar Keldibek'in üzerine saldırır. Arkalarından gelen kurt sürüsü de yetişip onu çepeçevre sarar.

Atın Son Çığılığı Keldibek'i kaybettikten sonra Kargabay ile Kozuke yollarına devam eder. Fakat topallayan at onları yavaşlatmaktadır. Kargabay, yeniden bir kurt sürüsünün peşlerine düşmesinden korkar. Sonunda atı bırakmaya karar verirler. Bir süre sessizce ilerlerler. Derken arkalarından korkunç bir at çığılığı duyulur. Kozuke dönüp bakmak ister. Kargabay onu durdurur. "Kendilerimizi bile zor kurtardık," der. Yollarına devam ederler. Sonunda bir pınara ulaşırlar. Yanlarında kalan son yiyecekleri paylaşırlar. Keçi derisinden yapılmış çanağı suyla doldurup yeniden yola koyulurlar. Akşama doğru eski bir mezarlığa varırlar. Mezarlığın içinde kilden tuğlalarla yapılmış, yüksekçe bir kumboz vardır. İçinde köknar ağacından türükler yapıyı ayakta tutmaktadır. Ancak kumbozun üst kısmı çökmüş, mezarın içi açıkta kalmıştır.

Kozuke'yi Kaybederken Gece bastırınca Kozuke kumbozun içinde yatmaya karar verir. Kargabay ise dışarıda, çökmüş mezarın üstünde kalır. Gecenin ortasında korkunç bir çığılıkla uyanır. Aşağı baktığında kumbozun çevresinin kurtlarla dolduğunu görür. Bazı kurtlar mezarın içine girmiştir. Kozuke kendini kurtarmaya çalışmaktadır, fakat kurtlar çoktan üzerine üşüşmüştür. Kargabay bıçağına davranır. Fakat korku ve çaresizlik onu olduğu yerde tutar. Elini türküğe geçirir ve sabaha kadar beklemekten başka bir şey yapamaz. Gün ağardığında uzakta atlıların görüldüğünü fark eder. Beyaz gömleğini çıkarıp havaya kaldırır. Atlılar onu görür ve mezarlığa doğru gelir. Kargabay, Kozuke'nin kanlar içindeki bedenine sarılır. Sonra onu toprağa verir ve başından geçenleri anlatır.

Şermat'la Karşılaşma

Yabancı'nın Kargabay'ı Tanıması Kargabay başından geçenleri anlatırken Kaşgar'dan geldiğini söyler. Atlılar da ona bu bölgenin durumunu anlatır. Bu topraklar Cunganların hâkimiyeti altındadır. Bir yandan da Çin Hanı'nın askerleri bölgeye saldırmakta, karşılarına çıkan insanları öldürmektedir. Ölenlerin sayısı öylesine artmıştır ki kurtlar artık insan eti yemeye alışmıştır. Adamlar Kargabay'ı uyarır: "Bu topraklarda yolculuk ederken çok dikkatli ol. Hele tüfeksiz dolaşmak büyük tehliktir." Kozuke'nin tüfeğinin bile kurtlar tarafından sürüklenip götürülmesine şaşırırlar. Yolculuk sonunda Fergana Vadisi'ndeki Kara-Kulca'ya ulaşırlar. Atlılardan biri Kargabay'a: "Benimle gel. Dayım burada oturuyor," der. Kargabay başını sallır. "Yoluma tek başıma devam edeceğim." Adam güler. "Yalnız kalırsan Urumçi'ye götürdüğün kızlardan daha güzel birini bulurum sana." Kargabay bir anda susar.

Yabancı Her Şeyi Biliyor Adam Kargabay'ın yüzüne bakarak konuşmayı sürdürür. "O kızları çok ucuza sattın." Kargabay'ın şaşkınlığı daha da artar. "Yanında neredeyse beş at değerinde altın taşıyorsun. O altının peşine düşüp yanlış yola girdin. Sonra da iki adamını kaybettin." Kargabay artık dayanamaz. "Bütün bunları nereden biliyorsun?" Adam sakın bir şekilde cevap verir: "Sana Kargabay Haydut derler. Se-merkant'taki medresede okudun ama eğitimi tamamlamadan oradan ayrıldın. İki masum kızı kaçırdın ve sattın. Ben bir evliya'yım." Kargabay ne diyeceğini bilemez. Adam sözünü sürdürür: "Urumçi'de kumar oynadın ve elindeki her şeyi kaybettin. Sonra bir kumar oyununda kendini bile ortaya koydun. Ardından Urumçi'den kaçtın." Kargabay, karşısındaki adamın kendi geçmişini kendisinden bile daha iyi bildiğini fark eder.

Kargabay'ın Vicdanı Adam bu kez daha önce karşılaştığı bir kadından söz eder. "Seni, kadınların geçici nikâh için satıldığı pazarda gördüm. Oradan bir çöke aldın." Adam devam eder: "O kadın bana senden söz etti. Ben de onu iki günlüğüne eş olarak aldım. Senin yanında kaldığı o iki gün boyunca mutluydu. Ona bolca para harcadın, iyi davrandın." Kargabay bir süre sessiz kalır. "Çöke, kendisini satıyor olsa bile, sonuçta o da bir insan," der. Adamın yüzü sertleşir. "Öyleyse ona acımayı biliyorsun da kaçırdığın iki masum kızı neden acımadın?" Bu sözler Kargabay'ın içine işler. Yollarına devam ederler. Kargabay'ın aklından Kozuke ile Keldibek çıkmaz. Ardından kaçırdığı iki masum kızı düşünür. Yaptıklarının ağırlığını ilk kez bütün ağırlığıyla hissederek. O gece bir daha hiçbir masuma kötülük yapmamaya söz verir.

Kargabay'ın İçindeki Sancı Yabancı adam, Kargabay'a yeniden kızlardan söz açar. "Bana birkaç kız daha getir. Bu kez senden daha pahalıya satın alırım." Kargabay başını sallar. "Yemin ettim. Bir daha yapamam." Adam onun hâline bakıp güler. "Ne diye vicdan yapıyorsun? Kızları sen öldürmedin. Onlara kötülük de etmedin. Erdana Han'ın hareminden kurtardın. Orada zaten bir erkek yüzü göremeyeceklerdi. Haremde kadınların başında hadım edilmiş adamlar bekler. Ömürleri orada geçecekti. Şimdi hiç değilse evlenip yuva kurabilirler." Kargabay susar. Adamın sözleri içindeki kuşkuyu dağıtmaz. "Gel," der yabancı. "Birkaç gün dayımın yanında dinlenelim." Bir süre sonra göçebelerin yaylasına varırlar. Kızların neşeli sesleri uzaktan duyulur. Kızlar bir araya toplanmış, *Bekbekey* şarkısını söyleyerek eğlenmektedir.

Şermat'ın Öğrettikleri

Şermat, Kargabay'ın Arkadaşı Oluyor Yabancı adam Kargabay'a dönüp, "Gel, dost olalım. Bundan sonra yol arkadaşım ve ticaret ortağım ol," der. "Ama önce bana dürüst olacağına yemin et." Kargabay kabul eder. "Yemin ederim." Adam başını sallayıp, "Erkek adam sözünden dönmez," der. Kargabay eski Kırgız yeminiyle söz verir: "Eğer söylediğimden dönersem Tengri beni çarpsın. Yeryüzü beni yutsun." Adam da onun sözünü tamamlar: "Zaman kötüleştiğinde, karşına kurt çıktığında kurt gibi ol. Er yiğidin bahtı yedi kez döner." Kargabay, "Peki, senin adın ne?" diye sorar. Yabancı gülümser. "Benim tek bir adım yok. Asıl adım Şermat. Çin Türkistanı'nda Yusuf derler bana. Kazaklar Markabay, Hive ve Se-merkant halkı Abdurahman der. Türkmenler, Hazarlar ve Osmanlı Türkleri arasında Şahberdi olarak tanınıyorum. Edil boylarında, yani Volga çevresinde ise Kırgızbay diye bilinir."

Şermat'ın Hayata Bakışı Şermat, Kargabay'a hayatından söz etmeyi sürdürür. "Benim birçok karım var. Çoğu Kırgız'dır. Taşkent'te bir, Andican'da bir, Urumçi'de bir karım var. Hive'de ve Hokand'da ise birkaç karım bulunuyor. Her birinden iki üç çocuğum oldu. Oğullarımın hepsi kendi soyunu bilir. Ben, Kırgızların Adigine soyuna bağlı Boru boyundanım." Sonra sözü kadınlara getirir. "Bu dünyada en pahalı şey bazen bir kadındır. Zengin adamlar güzel bir kadın uğruna servetlerini harcar. Ama aynı kadın esir düştüğünde değeri bir anda yok olur. Güzel bir kız, kendisini satın alan erkeğin elinde bir oyuncaktan farksız kalır." Bir an susar. "İnsan kendi canını da böyle tanır. Ölümle burun buruna geldiğinde dünyada canından daha kıymetli hiçbir şey kalmaz. O anda insanın tek derdi hayatta kalmaktır. Ama hanların, beylerin gözünde insan canı bir hiçtir. Bir emir verirler, insanlar ölür. Sıradan bir adamın hayatı onlar için bir kuruş etmez." Şermat, Kargabay'ın kumarı bırakması gerektiğini söyler. Kargabay da bir daha kumar oynamayacağına söz verir." Şermat Kargabay'ın gözlerinin içine bakar. "Onun için verdiğin söze sahip çık. Yemininden dönen adamın cezası er geç karşısına çıkar."

Şermat'ın Sırrı Kargabay bütün yazı Şermat'ın yanında geçirir. Bu bölgede Şermat'a Abdurahman derler. Kargabay onunla birlikte vakit geçirdikçe, karşısındaki adamın nasıl biri olduğunu daha çok merak etmeye başlar.

Bir gün göçebelerin bayram için toplandığı bir köye giderler. Şenlikte güreş vardır. Yaşlı bir adam karşısına çıkan herkesi yenmektedir. Derken Abdurahman ona, “Belindeki kuşağı çıkar,” der. Yaşlı adam önce bunu yapmak istemez. Fakat kalabalık da Abdurahman’ın sözünü destekleyince kuşağını çıkarmak zorunda kalır. Yeniden güreşe tutuştuğunda bu kez hiçbir rakibini yenemez. Kargabay şaşkınlıkla Abdurahman’a döner. “Bunun sırrı ne?” diye sorar. Abdurahman kuşağı gösterir. “O kuşağın içinde altın vardı. Adamın gücü de oradan geliyordu. Altın, insanlara güç verir.”

Altının Gücü

Şermat’ın Altın Üzerine Söyledikleri Şermat, altının insana güç verdiğini söyler. Ona göre altını olan adam, elindeki serveti kimseye göstermemelidir. Kendi karısından bile saklamalıdır. Altın insanın hem görünüşünü hem de hâlini değiştirir; adamı genç, yakışıklı ve dinç gösterir. Güzel kadınların dikkatini çekmesini, insanlar arasında daha güçlü ve itibarlı görünmesini sağlar. Nazarın da uzağında tutar.

“Altını olan adam,” der Şermat, “itibarlı kişilere hediyeler verir. Böylece onların gözüne girer, çevresini genişletir, kendi itibarını da artırır. Kadın için de altının ayrı bir gücü vardır; güzellik, canlılık ve çekicilik verir.” Sonra göçebe Kırgızlardan söz eder. “Kırgızın serveti sürüsüdür. Atı, koyunu, sığırı çoksa kendini zengin sayar. Ama düşman bir gün çıkagelir, sürüyü önüne katıp götürürse ne yapacak? Elinde avucunda hiçbir şey kalmaz. Bir gecede bütün zenginliği yok olur. Altın ise öyle değildir; insan onu yanında taşır, saklar ve gerektiğinde kullanır.”

Altının İzinde Atlarını sürüp giderken Şermat, gökyüzünde dönüp duran akbabaları gösterir. “Bak,” der, “şu kuşlar boşuna bir yerin üzerinde dönmez. Altın gömülü yerleri bulurlar.” Kargabay’ın içine bir heyecan düşer. Atını mahmuzlar. İkisi de kuşların döndüğü yere doğru hızlanır. Bir süre sonra eski bir şehrin kalıntıları çıkar karşılarına. Etrafta yıkılmış mezarlar, dağılmış taşlar vardır. “Altını nerede arayacağız?” diye sorar Kargabay. Şermat gülümser. “Altın saklanan yeri yılanlar bekler. Ama şimdi sonbaharın sonu. Yılanlar yuvalarına çekilmiştir.” Sonra ilerideki kurumuş pınarı gösterir. Yanında, yaprakları dökülmüş, gövdesi kalın bir ağaç vardır. “Aradığımız yer burası.” Şermat ağacın yanına varır ve birden bağırmaya başlar: “Altın burada! Altın burada!” Sonra toprağı eliyle gösterir. “Altının altında ot bitmez. Üzerinde duran ağaçsa ötekilerden daha iri, daha kalın olur.”

Hazinenin Peşinde Şermat, ot bitmeyen bir yeri gösterir. “Altın burada,” der. Biraz ileride arıların dolaştığını da fark eder. Söylentiye göre altın saklı olan yerlerde arılar eksik olmaz. Şermat toprağı eşelerken küçük, kıvrık renkli bir altın sikke bulur. Sevinçten yüzü aydınlanır. Kargabay’ın içi de kıpır kıpır olur. Gözünün önünde zengin bir hayat canlanır. Artık yoksulluk çekmeyecek, istediği gibi yaşayacaktır. Bolluk içinde gün geçirecek, elinin altında her şey olacaktır.

Tam o sırada mezarların arasından bir erkek sesi duyulur:

“Yapma!” İki adam da oldukları yerde kalakalır.

Mezarlıktaki Siluet Kargabay mezarlığa bakar. “Belki de ihtiyar bir adamın ruhuydu,” der Şermat. “Bence insan sesiydi,” diye karşılık verir Kargabay. “Gidelim. Burada fazla oyalanmayalım. Her yer ruh dolu.” “Peki, geri dönecek miyiz?” diye sorar Kargabay. “Döneceğiz. Önce sadaka dağıtalım, ölülerin ruhu için birkaç koyun keselim. Sonra yine geliriz.” Atlarına binip mezarlıktan uzaklaşırlar. Kargabay giderken bir kez daha arkasına dönüp bakar. Yıkık mezarların arasında, uzakta ak başlı bir siluet görür. Gördüklerini Şermat’a söylemez. Yol boyunca aklı hazinededir. İçini büyük bir sevinç kaplar. Artık zengin olacağını, bolluk içinde yaşayacağını düşünür. Gözünün önüne, dilediği her şeye sahip olduğu güzel bir hayat gelir.

Atalardan Kalan İnanç Kargabay ile Şermat yollarına devam eder. Yolculuk boyunca beş vakit namazı düzenli olarak kılmazlar. Ancak her sabah güneş doğarken Şermat durur, yüzünü güneşe çevirip dua eder. Kargabay bunun İslam’daki namazdan farklı olduğunu bilir. Şermat, atalarından kalma eski Kırgız inancını yaşatmaktadır. Kargabay onu bu yüzden sorgulamaz. Ona göre Tanrı herkesin kalbinde vardır; insan, inancını kendi gönlünce yaşar. Dua ettikten sonra bir kenara oturup kahvaltı ederler. Şermat arpa ekmeğinden bir parça koparır. “Arpa ekmeğinin yerini hiçbir ekmek tutmaz,” der. Kargabay buğday ekmeğinin daha iyi olduğunu söyleyecekken Şermat sözünü keser: “Arpa cılız çıkarsa gelecek yıl kıtlık beklenir. Ama arpa gür ve boylu poslu yetişirse yıl bereketli geçer. Altının gömülü olduğu yerdeyse arpa daha da gürleşir, boyu da uzar.”

Esenbay ve Kehanet

Esenbay ile Karşılaşma Kargabay ile Şermat (Abdurahman) kahvaltı ederken iri yarı, heybetli bir adam çıkagelir. Kendisine selam vermedikleri için öfkelenir. Şermat (Abdurahman) adama dikkatle bakar. "Sen Esenbay'sın," der. "Ailenle birlikte dağlarda, herkesten uzak yaşıyorsun. Ama göçebenin eski bir geleneğini unutmuşsun. Küçükler, büyükleri önce selamlar." Esenbay şaşkına döner. Karşısındaki adam onu nasıl bu kadar iyi tanımaktadır? Şermat (Abdurahman) onun babasından, soyundan ve bağlı olduğu boydan söz eder. Güzel karısını kışkandığı için dağlara çekilip ailesiyle birlikte yalnız yaşamayı seçtiğini de anlatır. On sekiz yaşındaki iki oğlu savaşta ölmüştür. Şimdi geriye bir kızı ve bir oğlu kalmıştır. Şermat (Abdurahman) son olarak Esenbay'ın başına gelecekleri söyler: Bir gün çığ altında kalıp ölecek, karısı da bir ayının saldırısına uğrayacaktır.

Şermat'ın Kehaneti Şermat (Abdurahman) bir süre sonra Esenbay'ın çocuklarının geleceğinden söz etmeye başlar. "Senin oğlun cesur ve akıllı bir adam olacak. Kızın da çok güzel bir kadın olacak. Ama onların başına geleceklerde Kargabay'ın da payı var. Kargabay ileride bu yörede adını herkesin duyacağı kadar tanınacak. Hatta bir gün adını bile değiştirecek." Esenbay duydukları karşısında şaşkına döner. "Sen bir evliya mısın?" diye sorar. "Öyleysen şu atımı öldürebilir misin?" Şermat cevap vermeden tabancasını çıkarır. Dağlarda yankılanan bir silah sesi duyulur. At bir anda yere yığılır. Esenbay ile Kargabay şaşkınlık içinde kalır. "Tabanca," der Şermat (Abdurahman). "Ben Abdurahman'ım." Esenbay'ın merakı daha da artar. "Sen şu gizli altın hazinesinin sahibi olan Abdurahman mısın?"

"Hayır. O Abdurahman Aksı taraflarında yaşar." Esenbay başını sallar. "Hayır, sen osun. Altınlarını her yerde sakladığını biliyorum." Esenbay onları geceyi evinde geçirmeye davet eder. Çocuklarının geleceğini daha fazla anlatmasını ister. Fakat Şermat (Abdurahman) kabul etmez. "Başka bir yere gitmemiz gerekiyor. Yola devam etmeliyiz

Esenbay ve Çocukları Yola çıktıklarında Kargabay'ın akli Esenbay'da kalır. "Şermat (Abdurahman), Esenbay'la ve çocuklarıyla benim nasıl bir bağım olacak?" diye sorar. Şermat (Abdurahman) cevap verir: "Bu yoldan bir daha geçtiğimizde Esenbay'ın evine uğrarız. Bizi iyi karşılar. Elinde binlerce yabancı hayvan postu var. İleride bunlar senin işine yarayabilir. Bulduğumuz altını çıkarabilecek adam da odur. Üstelik açgözlü değildir. Onun için bir parça et, altından daha değerlidir." Kargabay'ın merakı daha da artar. "Peki, Esenbay'ın öleceğini neden söyledin?" "Yak eti ve ayı eti yer. Vücudu çok sıcak olur. Bu yüzden sık sık buzulların üzerine uzanıp serinler. Bir gün bu alışkanlığı sonunu getirebilir. Karısını da bir ayı alabilir. Ayı ona yaklaşırsa kadın korkudan hayatını kaybedebilir."

Kalemin Gücü Kargabay'ın akli bu kez Esenbay'ın çocuklarına takılır. "Peki, ben neden onun çocuklarıyla yakın olacağım?" Şermat (Abdurahman): "Zamanla sana alışırlar, seni benimserler. Böylece sen de onların hayatında yer edinirsin." Bir süre sessiz kaldıktan sonra devam eder: "Sana bir gün herkesin tanıdığı bir adam olacağını da boşuna söylemedim. Sen eğitim görmüş birisin. Gelecekte dünyayı kalem yönetecek. Okuyan, yazan ve bilgisi olan insanlar söz sahibi olacak." Sonra sesi ciddileşir: "Ama ne olursa olsun, kumardan uzak dur. Bir daha sakın kumar oynama." Kargabay başını öne eğdi. Yollarına devam ederken Şermat'ın sözleri aklından çıkmaz.

Hazine ve Şermat'ın Ölümü

Eski Mezardaki Altın Bir gün Kargabay, Şermat (Abdurahman) ve Esenbay, altın olabileceğini düşündükleri eski mezarlığa yeniden giderler. Esenbay hemen eski bir mezarı kazmaya koyulur. Önce mezarın üzerindeki ahşapları söker, sonra kazmaya devam eder. Kargabay ise bir kenarda durup Kur'an'dan ayetler okuyarak dua eder. Esenbay mezarı iyice açar ve içine girer. "Bir şey var mı? Altın buldun mu?" diye sorar Şermat (Abdurahman). "Yok," der Esenbay. "Burada sadece dört adamın cesedi var." Şermat'ın (Abdurahman) gözleri bir anda parlar. "Demek altını bunlar gömmüş! Hazinesinin sahipleri bu dört adama altını kazdırıp buraya gömdürmüş. Sonra da sırrı kimseye anlatmasınlar diye onları öldürüp aynı mezara gömmüşler."

Hazinesinin Ortaya Çıkışı Kilden yapılmış küplerin ağızları kapaklarla sıkıca kapatılmıştır. Esenbay ile Şermat (Abdurahman) yer altındaki depodan dört küp çıkarırlar. Kapakları açtıklarında küplerin altınla dolu olduğunu görürler. Kargabay gördüğü manzara karşısında şaşkına döner. Yıllardır peşinde oldukları hazine

gerçekten de karşılıklıdır. Şermat'ın (Abdurahman) ise sevinçten gözleri parlar. Küplerden birinden birkaç altın sikke çıkarır, onları avucunun içinde birbirine karıştırıp sınıksız tutar. "Sonunda altın bizim oldu! Allah'a şükürler olsun!" der.

Bir süre elindeki altınları bakıp sevincini yaşar. Sonra birden mezarlıkta bıraktığı birkaç sikkeyi hatırlar. "Ah, mezarlıkta birkaç sikke bırakmıştım. Gidip onları da alayım. Bir tanesini bile ziyan etmemeliyiz." Şermat (Abdurahman) yeniden mezarlığa döner ve bıraktığı sikkeleri toplamaya başlar.

Yılanın Ortaya Çıkışı Şermat (Abdurahman), sikkeleri topladıktan sonra yer altındaki depodan çıkar. Cessetlerin bulunduğu yerin biraz yanında durduğu sırada boynunda bir şeyin hareket ettiğini hisseder. Daha ne olduğunu anlayamadan bir şey boynuna dolanır.

"Allah! Allah!" diye çığlık atar. Ellerini boynuna götürüp kendisini saran şeyi çekip atar. O zaman bunun beyazımsı bir yılan olduğunu görür. Yılan boynundan kurtarıp yere atar. Yılan kıvrılıp hızla yeniden yer altındaki depoya doğru gider ve gözden kaybolur.

Yılanın Zehri Kargabay telaşa sorar: "Isırdı mı seni?" Şermat (Abdurahman) elini boğazına götürür. "Boğazımda bir sızı hissettim. Galiba ısırdı." Esenbay yanına gelip boğazını dikkatle inceler. Biraz kan görünce yüzü ciddileşir. "Evet, ısırılmış seni. Zehir emip çıkarabilir misin?"

Esenbay hemen geri çekilir. "Ben mi? Yok, olmaz. Zehir tükürüğümle bana da geçer. Ben ölmek istemiyorum." Kargabay hiç düşünmeden Şermat'ın (Abdurahman) boynundaki yarayı emmeye başlar. Tam o sırada uzaktan bir köpek havlar. Şermat (Abdurahman) tedirginlikle etrafına bakar. Birkaç dakika önce altınları görünce sevinçten ne yapacağını bilemezken şimdi içini derin bir pişmanlık kaplar. Hazineyi bulduklarına sevinmemesi gerektiğini düşünür. Sanki bu altınlar daha ellerine geçer geçmez başlarına bela getirmiştir. "Burada biri mi var? Yoksa Allah bu altını bana nasip etmeyecek galiba?" Bir süre sonra boğazını yeniden tutar. Sesi titremeye başlar. "Boğazım şişiyor... Zehir bütün vücuduma yayılıyor." Şermat (Abdurahman) az önce avuçlarında tuttuğu altınları düşünür. Şimdi o altınların hiçbirinin gözünde değeri kalmamıştır.

Altının Sahibi Yılan ve Köpek Şermat (Abdurahman) bir süre altınları bakar. Ardından yılanın kaybolduğu yere gözlerini çevirir. "Bu altının sahibi yılan ve köpekti," der. "Biz buraya gelmeden önce gereken kutsal işleri yapmalı, koyun kesip sadaka vermeliydik. Ama şimdi buradan ayrılmamız gerekiyor. Bu altına hemen dokunmak doğru olmaz." Sonra Esenbay'a döner. "Bütün altın küplerini al ve hepsini güvenli bir yere sakla. Altını daha sonra paylaşırız. Sonra buraya geri dön. Bir erkek keçi kes ve onu buraya göm. Bu hazineye yeniden dokunmadan önce adağımızı yerine getirmeliyiz. Böylece üzerimizdeki uğursuzluğu da kaldırmış oluruz." Esenbay şaşkınlıkla sorar: "Peki, siz nereye gideceksiniz?" "Tabip Derbiş adında bir şifacının yanına gideceğiz," diye cevap verir Şermat (Abdurahman). "Belki yılanın zehrini bir çare bulabilir ve beni kurtarabilir."

Mezarlığın Sırrı Esenbay altın küplerini götürmek üzere hazırlanırken Şermat (Abdurahman) arkasından seslenir: "Esenbay, şu altınları iyi bak. Sakın kaybetme. Kaybedersen seni öldürürüm." "Merak etme," der Esenbay. "Hepsini güvenli bir yere saklarım." Sonra Kargabay'a dönüp: "Şermat (Abdurahman) ölürse bütün hazine sana kalır. O zaman Kırgızların en zengin adamı sen olursun," der. Şermat'ın (Abdurahman) yüzü bir anda değişir. "Hayvan herif! Benim öleceğimi mi düşünüyorsun?" diye öfkelenir. Sonra içinden geçirir: "Belki de gerçekten öleceğim. Sanki bunu önceden biliyor." Ardından Kargabay'a döner. "Sen git, atları getir." Şermat'ın (Abdurahman) boğazı zehirden iyice şişmiştir. Oradan ayrılacakları sırada Kargabay son kez mezarlığa bakar. Geçen yıl gördüğü ak başlı silüet yine mezarların arasında durmaktadır. Tam o sırada, nereden geldiği belli olmayan köpek sesi yeniden duyulur. Kargabay ürpererek mezarlığa bakar. Ortalıkta hiçbir köpek görünmez.

Şermat'ın Ölümü Bir süre sonra Şermat (Abdurahman) artık konuşamaz hâle gelir. Zehir beynine kadar ulaşmış, bütün gücünü tüketmiştir. Atın üzerinde bile durmakta zorlanmaktadır. Karşılıklarına çıkan ilk köyde dururlar. Ancak henüz Tabip Derbiş'e ulaşamamışlardır. Yola devam etmeleri mümkün olmadan Şermat (Abdurahman) hayatını kaybeder. Şermat, hayatı boyunca başarılı bir tüccar olmuştur. O dönemde Issık Göl'ün balığını, yöredeki Kırgızların balığı et olarak görmediği bir zamanda Rusya'ya satan ilk kişilerden biridir. Bu tür girişimleri sayesinde büyük bir servet kazanmış, ticaret yapmak için uzak diyarlara gidip gelmiştir. Fakat şimdi, çevresinde bu kadar altın olmasına rağmen son sözlerini bile söyleyemeden hayata veda etmektedir. Kargabay, onun ölümüne bakarken insanın ölüm karşısında ne kadar çaresiz olduğunu

düşünür. Kargabay, Şermat'ın cenazesine katılır ve büyük bir üzüntüyle ağlar. En iyi arkadaşını, olağanüstü, ince ruhlu ve asil bir insanı kaybetmiştir. Şermat gibi bilgili, hayatı tanıyan, görmüş geçirmiş ve cömert bir insanı bir daha bulamayacağını düşünür.

Kargabay'ın Dönüşümü

Kargabay'ın Eski Hayatına Dönüşü Şermat'ın (Abdurahman) ailesi, onun bütün servetini nereye sakladığını merak etmeye başlar. Kargabay'ın bu konuda bir şey bildiğini düşünür ve onu sorgulamaya başlarlar. Söylediklerinden de şüphelenirler. Oysa Kargabay'ın gerçekten hiçbir şeyden haberi yoktur. Şermat'ın servetinin yerini bilmediğine Kutsal Kur'an üzerine yemin eder. Şermat'ın ölmeden önce kimseye bir şey söyleyemediğini anlatır. O yıl Kargabay, Esenbay'ı aramaya gitmez. Ertesi yıl yaylaya döndüğünde ise Esenbay'ı orada bulamaz. Onu daha önce aramadığı için pişman olur, fakat artık yapabileceği bir şey kalmamıştır. Daha sonra Kargabay mezarlığa gider. Ancak mezarda hiçbir olağan dışı durumla karşılaşmaz. Altınlarla ilgili de yeni bir ipucu bulamaz. Bir süre sonra Kargabay hayatından sıkılmaya başlar ve eski alışkanlıklarına geri döner. Tekrar kız kaçırmaya ve onları satmaya başlar.

Kargabay'ın Yeni Hayata Başlaması Kargabay kuzeye gitmek üzere yola çıkmadan önce babası ona bir rüyasını anlatır. "Seni rüyamda gördüm," der. "Bir atın üzerinde, dağın tepesindeydin. Belki de Tınay'ın yanında başarılı olursun. Orada vereceğin emek, Kırgız halkına fayda sağlar. Amin " Sonra oğluna, "Sen ersin, kahramansın. Ağlama," diyerek onu teselli eder. Ardından, "Oğlum, senden bana toprak nasip olmadı. Elveda," diyerek vedalaşır. Kargabay bunun üzerine Fergana'dan ayrılır. 1756 yılında adını Abdurahman olarak değiştirir ve kuzeye, dayısı Tınay'ın yanına gider. Burada kuzey Kırgızlarının arasında yeni bir hayat kurar. Üç yıl sonra babası vefat eder. Ancak babası öldüğünde kimse Kargabay'dan onun oğlu olarak söz etmez.

KARAKTER ANALİZİ

Kargabay

Kargabay, yaşadığı olaylar ve yaptığı seçimlerle değişen, güçlü ama aynı zamanda çelişkili bir karakterdir. Gençliğinde özgürlüğüne çok düşkün olduğu için kurallara karşı gelir ve kendi istediği hayatı yaşamaya çalışır. Özellikle babası Küçük ile olan ilişkisi, onun karakterini anlamamız açısından önemlidir.

Kargabay zaman zaman hırslı, öfkeli ve asi davranırken, bazı olaylardan sonra vicdanının sesini dinlemeye başlar. Geçmişte yaptığı hatalar onu etkiler ve zamanla pişmanlık duyan bir insana dönüşür. Bu nedenle Kargabay'ı sadece iyi veya kötü olarak değerlendirmek doğru değildir. Onun karakterinde hem güçlü hem de zayıf yönler bulunmaktadır.

Asi Kargabay'ın en belirgin özelliklerinden biri asi olmasıdır. Gençliğinde kendisine söylenenleri kolayca kabul etmez ve kendi kararlarını vermek ister. Babası Küçük ile yaşadığı sorunlarda da onun otoritesine karşı çıkar. Kendi hayatını başkalarının belirlediği şekilde yaşamak istememesi, Kargabay'ın özgürlüğüne ne kadar önem verdiğini gösterir. Ayrıca yaptığı bazı seçimlerde sonuçlarını düşünmeden hareket etmesi de onun asi ve başına buyruk tarafını ortaya çıkarır. Kargabay için kurallara uymak yerine kendi istediğini yapmak daha önemlidir. Ancak bu asi davranışları zaman zaman onu zor durumlara sokar. Bu nedenle isyankârlığı hem güçlü hem de zayıf yönüdür.

Hırslı Kargabay aynı zamanda hırslı bir karakterdir. İsteddiği şeylere ulaşmak için büyük riskler almaktan çekinmez. Özellikle zenginlik ve daha iyi bir hayat isteği, onun bazı kararlarını etkiler. Kaşgar ve çevresindeki olaylarda karşılaştığı fırsatları değerlendirmek istemesi, onun hedeflerine ne kadar bağlı olduğunu gösterir. Ancak bu hırs bazen mantığının önüne geçer. Kargabay, sahip olmak istediği şeyler uğruna çevresindeki insanları ve olası sonuçları yeterince düşünmeyebilir. Bu durum onun başına çeşitli sorunlar gelmesine neden olur. Yine de hırslı olması, onun mücadelecisi ve kolay pes etmeyen biri olduğunu da gösterir.

Vicdanlı Kargabay'ın başlangıçta sert ve bencil davranışları olsa da aslında vicdanlı bir tarafı vardır. Yaşadığı olaylardan sonra yaptığı davranışları düşünmeye ve kendisini sorgulamaya başlar. Özellikle

geçmişte yaşananların ve ailesiyle olan ilişkilerinin onun üzerinde büyük bir etkisi vardır. Başkalarına verdiği zararları fark ettikçe iç dünyasında bir çatışma yaşar. Bu durum, Kargabay'ın tamamen duyarsız bir insan olmadığını gösterir. Vicdanı, yaptığı yanlışları görmesini sağlar. Karakterinin bu yönü onun değişmesinde önemli bir rol oynar. Çünkü Kargabay zamanla sadece kendi isteklerini düşünmek yerine yaptıklarının başkaları üzerindeki etkisini de anlamaya başlar.

Değişken Kargabay'ın karakterinde değişkenlik de önemli bir özelliktir. Bazen çok kararlı ve cesur davranırken, bazen korkularının ve duygularının etkisinde kalır. Yaşadığı olaylar onun düşüncelerini ve davranışlarını değiştirir. Başlangıçta daha çok kendi çıkarlarını önemseyen Kargabay, zamanla geçmişini ve yaptığı hataları düşünmeye başlar. Özellikle karşılaştığı insanlar ve yaşadığı zorluklar onun karakterinin farklı yönlerini ortaya çıkarır. Bir olay karşısında öfkeli davranırken başka bir olayda pişmanlık duyabilir. Bu değişkenlik, karakterin gerçekçi olmasını sağlar. Çünkü Kargabay tek bir özelliğe sahip değildir; yaşadıkları onun düşüncelerini sürekli olarak etkiler.

Pişman Kargabay'ın en önemli özelliklerinden biri de pişmanlık duyabilmesidir. Geçmişte yaptığı bazı seçimlerin sonuçlarını gördükçe davranışlarını sorgulamaya başlar. Önceden sadece kendi isteklerine göre hareket ederken zamanla yaptığı hataların farkına varır. Özellikle ailesi ve geçmişiyile ilgili olaylar onun üzerinde derin bir etki bırakır. Bu nedenle Kargabay'ın içinde sürekli bir hesaplaşma vardır. Pişmanlık duyması, onun tamamen kötü bir karakter olmadığını gösterir. İnsanların yaşadığı olaylardan ders çıkarabileceğini ve değişebileceğini temsil eder. Kargabay'ın bu yönü, karakter gelişiminin en önemli parçalarından biridir ve onu daha insani ve gerçekçi bir karakter hâline getirir.

Şermat (Abdurahman)

Şermat, yani Abdurahman, hikâyedeki en gizemli ve dikkat çekici karakterlerden biridir. Kargabay'ın hayatında önemli bir yere sahiptir ve onun düşüncelerini değiştiren kişilerden biri olur. Şermat farklı bölgelerde farklı isimlerle tanınır ve birçok yerde yaşamış, ticaret yapmış ve büyük bir servet kazanmıştır. Bu nedenle hayat hakkında çok fazla deneyime sahiptir. Kargabay'a verdiği öğütlerle onun sadece zengin bir tüccar olmadığını, aynı zamanda insanları ve hayatı iyi gözlemleyen biri olduğunu görürüz. Geçmiş ve gelecek hakkında birçok şeyi bilmesi ise karakterini daha gizemli hale getirir. Ancak Şermat tamamen kusursuz değildir; altına ve zenginliğe olan tutkusu onun çelişkili bir karakter olduğunu da gösterir.

Bilge Şermat'ın en belirgin özelliklerinden biri bilge olmasıdır. Çünkü hayat boyunca birçok farklı yer görmüş, farklı insanlarla tanışmış ve yaşadıklarından ders çıkarmıştır. Kargabay'a özellikle kumardan uzak durmasını söyler ve ona verdiği sözün arkasında durması gerektiğini öğretir. "Bir adam verdiği söz kadar değerlidir" düşüncesi, Şermat'ın hayata bakışını açıkça gösterir. Ayrıca insanlara, zenginliğe, ölüme ve hayatta kalmaya dair düşüncelerini Kargabay ile paylaşır. Kargabay'ın yaptığı hataları da açıkça yüzüne söyler. Ona sadece para kazanmanın değil, insan olarak doğru davranmanın da önemli olduğunu hatırlatır. Bu yüzden Şermat, yaşadıklarından ders çıkaran ve bu deneyimleri başkalarına aktaran bilge bir karakterdir.

Mistik / Evliya Gibi Şermat'ın en dikkat çekici özelliklerinden biri mistik, hatta evliya gibi görünmesidir. Bunun en önemli örneği, Kargabay'ın geçmişini hiç zorlanmadan bilmesidir. Kargabay'ın medreseden ayrıldığını, kızları kaçırdığını, Urumçi'de kumar oynadığını ve birçok hata yaptığını bilir. Ayrıca Esenbay'ın geçmişini ve geleceğini de ayrıntılı şekilde anlatır. Esenbay'ın nasıl öleceğini ve çocuklarının gelecekte nasıl insanlar olacağını söylemesi onun sıradan bir insan olmadığını düşündürür. Kendisinin de "oluya", yani kutsal veya ermiş bir kişi olduğunu söylemesi bu özelliği destekler. Ancak Şermat'ı gerçekten bir evliya olarak değil, hikâyede olağanüstü bilgiye ve sezgilere sahip, mistik bir karakter olarak değerlendirmek daha doğru olur.

Cesur Şermat aynı zamanda cesur bir karakterdir. Sürekli farklı yerlere seyahat eder ve tehlikeli bölgelerde ticaret yapmaktan korkmaz. Kargabay ve diğer adamlarla birlikte uzun ve zorlu yolculuklara çıkar. Esenbay gibi güçlü ve korkutucu bir adamla karşılaştığında da korkup geri çekilmez. Onun hakkında bildiklerini açıkça anlatır. Ayrıca eski mezarlığa girip altın araması da cesaretini gösterir. Fakat bu cesaret bazen dikkatsizliğe dönüşür. Altını bulduktan sonra daha fazla altın almak için tekrar mezarlığa gider ve

burada beyaz bir yılan tarafından ısırılır. Yani Şermat tehlikelerden korkmayan biridir, fakat zenginlik arzusu bazen cesaretini gereksiz bir risk haline getirir.

Hırslı Şermat'ın önemli özelliklerinden biri de hırslı olmasıdır. Hayatı boyunca ticaret yaparak büyük bir servet kazanmıştır. Ancak sahip olduğu zenginlik onun için sadece geçimini sağlamak anlamına gelmez; altının insanlara güç ve saygınlık verdiği inandır. Kargabay'a da altını gizli tutmasını ve kimseye ne kadar zengin olduğunu göstermemesini öğütler. Mezarlıkta altını bulduğunda çok büyük bir sevinç yaşar. Hatta daha önce bıraktığı birkaç altın parayı almak için tekrar tehlikeli mezarlığa girer. Bunun sonucunda yılan tarafından zehirlenir. Zehir vücuduna yayılırken bile altınların güvenliğini düşünür. Bu olay, Şermat'ın zenginliğe ne kadar bağlı olduğunu ve hırslının bazen kendi hayatını bile tehlikeye attığını gösterir.

Çelişkili Şermat'ın karakterini en iyi anlatan sıfatlardan biri çelişkili olmasıdır. Bir taraftan Kargabay'a dürüst olmayı, verdiği sözün arkasında durmayı ve kumardan uzak durmayı öğretir. Ona hayatın değerini ve insanın yaptığı seçimlerin sonuçlarını anlatır. Fakat diğer taraftan kadınları ve zenginliği çoğu zaman maddi değerler üzerinden değerlendirir. Altına çok fazla önem verir ve bu uğurda hayatını tehlikeye atar. Özellikle yılan tarafından zehirlendiğinde bile ilk düşündüğü şeylerden biri altınların korunmasıdır. Bu durum, verdiği ahlaki öğütlerle kendi davranışları arasında bir fark olduğunu gösterir. Bu nedenle Şermat tamamen iyi veya tamamen kötü değildir. Bilge ve deneyimli olduğu kadar para ve güç konusunda hırslı ve tutkulu bir karakterdir.

TEMALAR

Kusurlar: Açgözlülük

İnsanlar bazen zenginliğin her kapıyı açacağını, parası olanın her zaman güçlü kalacağını sanır. Hikayemizdeki Şermat karakteri de tam olarak böyle düşünüyor. Ona göre altın sadece para değil; aynı zamanda güç, saygınlık ve hatta sağlık demek. Hatta o, altını olan birinin daha genç ve yakışıklı görüneceğine inanıyor. Ama hayatın Şermat'a hazırladığı son, bize çok büyük bir ders veriyor.

Şermat ve arkadaşları, eski bir mezarlıkta gizli bir hazine buluyorlar. Buradaki en büyük gariplik, hayatı güzelleştireceği sanılan altının, ölümü temsil eden bir mezarda saklı olmasıdır. Şermat küpler dolusu altını gördüğünde dünyanın en mutlu adamı oluyor. O an sanki artık ona hiçbir şey zarar veremezmiş gibi hissediyor. Ama tam o sevinç anında, hazineyi koruyan beyaz bir yılan onu boğazından ısırıyor.

İşte kaderin asıl oyunu burada başlıyor. Az önce "Dünyanın en zengin adamı olacağım" diye sevinen Şermat, birkaç dakika içinde canını kurtarmak için çırpınmaya başlıyor. O çok güvendiği altınların ona hiçbir faydası olmuyor. Ne o küpler dolusu altın zehri durdurabiliyor, ne de Şermat'ın zenginliği onu ölümden çekip alabiliyor.

Şermat ölmeden önce, "Bu altınlar yılanın ve köpeğinmiş," diyor. Yani aslında bu dünya malının gerçek sahibinin biz olmadığımızı, doğanın kendi emanetini bir şekilde geri aldığını anlıyor. Sonuç olarak, insanın açgözlülüğü onu bir mezara kadar götürüyor ama oradan altınla değil, sadece eli boş bir şekilde ayrılıyor. Bu hikaye bize şunu hatırlatıyor: Ölüm geldiğinde, dünya malı sadece soğuk bir taştan ibarettir.

Örnek Sahne: Esenbay mezarı kazdı ve ağır taşı yerinden kaldırdı. Altındaki küpler altınla doluydu. Şermat heyecanla aşağı atladı, altınları avuçlayıp "Sonunda başardık, artık çok güçlüyüz!" diye bağırdı. Sevinçten ağlayarak paraları sayarken birden boynunda bir sızı hissetti. Beyaz bir yılan hızla paraların arasından kaçıp gitti. Şermat'ın yüzü bir anda soldu, elleri titremeye başladı. Az önce sıkı sıkı tuttuğu altınları yere düşürdü ve yanındakilere bakıp, "Bu altınlar bizi kurtaracak sanmıştım, ama meğer sadece ölümümüzü izleyeceklermiş," diye fısıldadı.

Günah: Suç ve Vicdan Azabı

Kargabay'ın hikayesinde en önemli konulardan biri vicdan azabıdır. Kargabay, başta yaptığı kötülüklerin ağırlığını tam olarak anlamayan biridir. Masum kızları kaçırıp satarken bunu bir kazanç yolu gibi görür. Onun için önemli olan para kazanmak ve zengin olmaktır. Fakat bu davranışları, başkalarının hayatını mahvettiği için büyük bir suçtur.

Kargabay'ın vicdanı, Şermat ile konuştuğu zaman uyanmaya başlar. Şermat ona açık bir şekilde yanlışını gösterir. Kargabay'ın kötü durumda olan bir kadına acıdığını, ama kaçırıp sattığı masum kızlara

merhamet etmediğini söyler. Bu sözler Kargabay'ı derinden etkiler. Çünkü ilk kez yaptığı işi sadece para kazanmak olarak değil, büyük bir günah olarak görmeye başlar.

Bu noktadan sonra Kargabay pişman olur. İçinde ağır bir suçluluk duygusu doğar. Kaybettiği arkadaşlarını, sattığı kızları ve yaptığı kötülükleri düşünür. Kendi kendine bir daha böyle bir şey yapmayacağına söz verir. Ancak hikayede asıl dikkat çeken şey, insanın değişmesinin ne kadar zor olduğudur. Kargabay yemin etse de daha sonra tekrar eski alışkanlıklarına döner. Bu durum onun zayıf bir insan olduğunu gösterir.

Kargabay'ın tövbesi samimi görünür, ama yeterince güçlü değildir. Çünkü pişman olmak başka, gerçekten değişmek başkadır. İnsan bazen hatasını bilir ama yine de aynı hataya geri dönebilir. Bu yüzden Kargabay'ın hikayesi bize vicdanın önemini gösterirken, aynı zamanda kötülükten kurtulmanın kolay olmadığını da anlatır. Sonunda babasına her şeyi itiraf etmesi, onun suçunun ağırlığını artık taşıyamadığını gösterir.

Örnek Sahne: Gece sessizdi. Kargabay ile Şermat yanyana at sürüyordu. Bir süre kimse konuşmadı. Sonra Şermat yavaşça, "Sen o kadına acıdın, ama sattığın kızlara neden acımadın?" dedi. Kargabay cevap veremedi. Gözünün önüne elleri bağlı ağlayan kızlar geldi. O ana kadar kendini kandırmıştı. Ama şimdi içindeki suç ortaya çıkmıştı. Başını eğdi, sesi titredi. "Ben çok büyük bir günah işledim," dedi. O gece ilk kez yaptıklarından gerçekten utandı.

Doğa: İnsan ve Doğa Çatışması

Kargabay ve arkadaşları bozkırda yol alırken doğanın ne kadar sert ve acımasız olabileceğini görürüz. Uçsuz bucaksız step, açlık, susuzluk, yorgunluk ve vahşi hayvanlar insanların karşısına büyük bir sınav olarak çıkar. İnsan kendini güçlü sanırsa da doğa karşısında çoğu zaman çaresiz kalır.

Bu tema özellikle kurtların saldırısı sırasında açıkça görülür. Kargabay, Kozuke ve Keldibek bozkırda ilerlerken karşılarına önce zararsız sandıkları kırmızı hayvanlar çıkar. Keldibek onların yavru tilki olduğunu düşünür, fakat aslında onlar kurttur. Bir anda saldırıya geçerler ve Keldibek'i parçalarlar. Bu sahne, doğayı küçümsemenin ne kadar tehlikeli olduğunu gösterir. Bozkır sessiz görünür, ama içinde ölüm saklar.

Daha sonra Kargabay'ın atını geride bırakması da bu çatışmanın önemli bir parçasıdır. Göçebe kültüründe at, insanın en yakın dostu ve yol arkadaşıdır. Hatta Kargabay, "At, insanın kanatlarıdır," der. Buna rağmen hayatta kalmak için atını bırakmak zorunda kalır. Arkadan atın korkunç çılgınlığını duyduklarında, doğanın acımasızlığı bir kez daha hissedilir. İnsan bazen sevdiklerini ya da değer verdiklerini geride bırakmadan yaşayamaz.

Mezarlıkta ortaya çıkan beyaz yılan da doğanın başka bir yüzünü temsil eder. İnsanlar altını bulduklarını ve zengin olacaklarını sanırlar; fakat yılan, doğanın gizli gücü gibi ortaya çıkar ve Şermat'ı öldürür. Bu olay, insanın doğaya ve bilinmeyene karşı her zaman üstün olmadığını gösterir.

Sonuç olarak hikaye, insanın bozkırda, vahşi hayvanlar ve doğa karşısında ne kadar kırılgan olduğunu anlatır. İnsan aklıyla plan yapar, ama doğa çoğu zaman bu planları bozar. Bu yüzden hikayede doğa sadece bir arka plan değil, insan kaderini değiştiren güçlü bir varlık gibidir.

Örnek Sahne: Şermat, birkaç altını mezarlıkta unuttuğunu hatırladı. "Tek bir sikke bile ziyan olmasın," diyerek geri döndü. Kupelerin yanından geçerken, dudaklarında hâlâ o sevinç gülümsemesi vardı. Tam o anda bir şey boynuna dolandı. "Tanrım!" diye haykırdı. Yılanı elleriyle kopardı; soluk, beyaz bir yıldı. Bir an avuçlarında kıvrandı, sonra kayıp karanlık çukura süzüldü. Boğazında küçük bir sızı vardı. Eliyle dokundu, parmaklarına kan bulaştı. O uzakta bir köpek havladı.

Şermat olduğu yerde donup kaldı, gözleri mezar taşları arasında gezindi. Kimse yoktu. Ama o sesi duymuştu. Rüzgârda, taşların arasında bir köpek sesi. "Orada biri mi var?" diye sordu boşluğa. Cevap yoktu. Sadece bozkırın sessizliği. Boğazı şişmeye başlamıştı. "Belki de bu altın bana yazılmamıştı," diye mırıldandı. "Belki de mezar, emanetini geri istedi." Köpek bir kere daha havladı. Bu sefer daha yakından geliyordu sanki.

İnsan: Bilgi ve Güç

Bu tema, özellikle Kargabay'ın medresede eğitim alması ve Şermat'ın hayat hakkında verdiği derslerle ortaya çıkar. Kargabay küçük yaşta Samarkand'daki medreseye gönderilir. Babası onun bilgili, saygın ve iyi bir insan olmasını ister. Çünkü o dönemde okuyup yazmak, dinî bilgileri bilmek ve insanlara doğru söz söyleyebilmek büyük bir güç sayılır. Kargabay medreseyi bitirmese de okuma yazma öğrenir, Kur'an'dan bilgiler edinir ve insanlar karşısında etkili konuşabilir.

Bu hikayede güç sadece kılıç, at, para ya da fiziksel kuvvet değildir. Asıl güç bazen insanın bildiklerinde saklıdır. Şermat bunu çok iyi bilen biridir. O, gittiği her yerde farklı isimler kullanır, insanları tanır, onların geçmişini bilir ve bu bilgiyi bir güç olarak kullanır. Kargabay'ın yaptıklarını bilmesi, onun üzerinde büyük bir etki yaratır. Şermat sadece parasıyla değil, zekâsıyla ve bilgisiyle de güçlü görünür.

Şermat'ın "Dünyayı bir gün kalem yönetecek" düşüncesi, bu temanın en önemli noktasıdır. Bu söz, gelecekte asıl gücün savaşçılarda ya da zenginlerde değil, okuyup yazabilen, düşünebilen ve bilgi sahibi insanlarda olacağını gösterir. Kargabay'ın eğitilmiş olması da onun ileride sıradan bir göçebe olmaktan çıkıp daha önemli bir kişi olabileceğini düşündürür.

Ancak hikaye bize bilginin tek başına yeterli olmadığını da gösterir. Kargabay okuma yazma bilir, dinî bilgiler öğrenmiştir; fakat yine de yanlış işler yapar. Bu da ahlak olmadan bilginin eksik kalacağını anlatır. Yani gerçek güç, sadece bilgi sahibi olmak değil, o bilgiyi doğru yolda kullanabilmektir.

Kısacası hikayede bilgi, insanı yükseltebilecek önemli bir güç olarak gösterilir. Ama bu güç, iyi niyet ve vicdanla birleşmezse insanı kurtarmaya yetmez.

Örnek Sahne: Bir gün Kuçuk, köy halkını yemeğe çağırır. Sofrada yaşlılar ve köylüler İslam'ın Orta Asya'ya gelişi hakkında konuşmaya başlar. O sırada Kargabay da medresede öğrendiklerini anlatır. Kur'an'dan, dinî bilgilerden ve tarihten söz eder. Köylüler onun anlattıklarını dikkatle dinler ve bilgisine hayran kalır. Kuçuk, oğlunun bu kadar bilgili konuştuğunu görünce gururlanır. Çünkü onu Semerkant'taki medreseye göndermesinin sebebi de budur. Bu sahnede bilgi, Kargabay'a saygı kazandıran bir güç olarak gösterilir. Kuçuk'un oğluna bağladığı umutlar da burada açıkça görülür.

Hayat felsefesi: Gelenek, İnanç ve Kaynaşma: İki İncanın Bir Arada Yaşaması

18. yüzyıl Orta Asyasında din tek bir renkten oluşmuyordu. İslamiyet vardı ama onun yanında, çok daha eski Kırgız inanışları da yaşamaya devam ediyordu. Bu hikaye, iki incanın aynı insanın içinde nasıl bir arada durabildiğini gösteriyor.

Şermat her sabah güneş doğarken atını durduruyor, güneşe dönüp dua ediyordu. Kargabay bunun İslam duası olmadığını biliyordu. Bu, Kırgızların atalarından kalma eski inancıydı: güneşe ibadet. Ama Kargabay ona hiçbir şey demiyordu. Çünkü kendi inancına göre Tanrı her insanın kalbinde yaşıyor, herkes O'na kendi yolunu buluyordu.

İşin ilginç tarafı, ikisi de Müslümandı. Beş vakit namazdan söz ediliyor, Kuran okunuyor, helal nikah konuşuluyordu. Ama aynı adamlar bir yandan da altının yılanlar tarafından korunduğuna, defineye dokunmadan önce sadaka verilip ruhlar için koyun kesilmesi gerektiğine inanıyorlardı. Mezarlıklar kutsal yerlerdi; orada ruhlar dolaşıyor, ak sakallı bir beyaz suret görülüyordu.

Hikayenin en çarpıcı anı, Kargabay'ın yemin etmesi. Arkadaşlık kurarken başka bir yol seçiyor: "Sözümü çiğnersem Tengri çarpsın beni, yeryüzü çarpsın." Tengri, Kırgızların İslamiyet'ten önceki gök tanrısıydı. Yani Müslüman bir adam, atalarının tanrısına yemin ediyordu ve bunu kimse yadırgamıyordu.

Şermat'ın kendisi de bu kaynaşmanın canlı örneği. Çin Türkistanında Cusup, Kazaklar arasında Markabay, Hive ve Semerkant'ta Abdurahman, Volga'da Kırgızbay. Her kültürün içinde rahatça yaşıyordu.

Bu hikaye bize gösteriyor ki inanç, insan hayatında katı bir kural değil, yaşayan bir doku. İnsanlar dinlerini atalarının inanışlarıyla harmanlıyor, kendi dengelerini kendileri kuruyordu. Kimse kimseye "senin duan yanlış" demiyordu. Belki asıl ders de buydu.

Örnek Sahne: Sabah güneşi bozkırın ucundan doğarken Şermat atından indi. Güneşe döndü, sessizce dua etti. Kargabay onu uzaktan izledi. Bu, bildiği namaz değildi. Bu, Kırgızların çok eskiden beri yaptığı duaydı; ataları da güneşe böyle yönelirdi. İçinden bir şey sormak geçti ama sormadı. "Tanrı herkesin kalbinde," dedi kendi kendine. "Herkes ona kendi yolunu bulur." Güneş tam doğduğunda Şermat döndü. "Haydi," dedi. "Arpa ekmeği yiyelim."

İlişkiler: Baba-Oğul İlişkisi

Kuçuk ile Kargabay arasındaki ilişki, derin bir sevgi ve büyük bir hayal kırıklığıyla başlar. Kuçuk, oğluna elli yaşına yakinken kavuşmuş, onu gözünden sakınarak büyüttüştür. Tek isteği, oğlunun iyi eğitilmiş ve saygın bir adam olmasıdır. Semerkant'taki medreseye gönderdiği oğlu köye dönüp İslam tarihini etkileyici bir dille anlatınca, Kuçuk dünyanın en gururlu babası olur. Ancak Kargabay okulu bırakıp karanlık işlere, kız kaçırıp satmaya başlayınca babasının hayalleri yerle bir olur.

Fakat bu hikayeyi özel kılan, babanın oğluna verdiği "ikinci şanstır." Kargabay günahlarını itiraf ettiğinde Kuçuk ona sırtını dönmez. Aksine, onun özündeki cesareti görür ve ona yeni bir kimlik kazandırır: "Adını değiştir, kuzeye git." Veda ederken gördüğü rüya aslında bir kehanettir: "Seni bir dağın tepesinde at sürerken gördüm."

Kuçuk'un bu rüyası yıllar sonra inanılmaz bir şekilde gerçeğe dönüşür. Babasının tavsiyesiyle adını Abdurahman olarak değiştiren ve kuzeye giden Kargabay, gerçekten de Kırgız halkına büyük hizmetlerde bulunur. Babasının gördüğü o "dağın tepesindeki atlı," tarihin tozlu sayfalarından çıkar ve Kırgızların Rusya'ya gönderdiği **ilk resmi elçi olur.

Kuçuk belki oğlunun bir elçi olduğunu görecektir kadar yaşamaz ve cenazesinde oğlu yanında olamaz ama rüyası çıkmıştır. Kargabay, babasının öngördüğü gibi sadece kendi hayatını kurtarmakla kalmaz, tüm halkının kaderini etkileyen tarihi bir şahsiyete dönüşür. Bu durum, bir babanın evladına duyduğu inancın, en karanlık günahlardan bile nasıl bir kahraman yaratabileceğini gösteren en güzel örnektir.

Örnek Sahne: Kuçuk, oğlunun elini son kez tuttu ve gözlerinin içine baktı. "Ağlama," dedi sesi titreyerek. "Sen cesur bir adamsın. Bir rüya gördüm; seni yüce bir dağın zirvesinde, gururla at sürerken gördüm. Belki burada günah işledin ama kuzeyde halkına büyük faydan dokunacak."

Kargabay, babasının ayaklarına kapandı. Babası ona son yolunu gösterdi: "Git ve Abdurahman ol. Ama şunu bil, ben öldüğümde mezarıma toprağı sen atamayacaksın."

Kargabay vadiden ayrılırken babasının rüyasını kalbine gömdü. Yıllar sonra Rusya saraylarında Kırgız halkını temsil eden ilk elçi olarak saygıyla karşılandığında, aslında o dağın tepesine çoktan varmıştı. Babasının duası, tarihin kendisi olmuştu.

Kültür: Mistisizm ve Kehanet: Geleceği Bilmek ve Gizemli Olaylar

Bu hikâyede her şey sadece görünen dünyadan ibaret değil. Hikâyede "oluya", yani evliyadenilen bir kavram var. "Oluya", Kırgız kültüründe geleceği gören, insanların içinden geçenleri bilen kutsal adam demektir. Şermat, tam olarak böyle biridir. O sadece bir tüccar değil, aynı zamanda insanların bilmediği sırları bilen gizemli bir adamdır.

Şermat'ın gücü bilgiden geliyor. Kargabay ile karşılaştığında, onun geçmişte yaptığı bütün hataları, kumar oynamasını ve medrese hayatını hemen söylüyor. Bu, bozkırın gizemli bir özelliğidir. Şermat'a göre doğa da canlıdır. Mesela, toprağın altında altın varsa orada ot bitmez ama hemen yanındaki ağaçlar çok büyük olur. Altını yılanlar korur, mezarlıklarda ruhlar dolaşır. İnsanlar define bulduğunda dua etmezse veya sadaka vermezse başlarına kötü şeyler geleceğine inanırlar. Şermat'ın bir yılan tarafından ısırılması, bu gizemli kurallara uymadığı içindir.

Kehanet, yani geleceği önceden söylemek, hikâyede çok önemlidir. Şermat, Esenbay adında bir adamla karşılaşınca ona nasıl öleceğini söyler. "Sen buzların altında öleceksin, karını da bir ayı götürecektir." Bu sözler Esenbay'ı çok korkutur. Çünkü bozkırda bir "oluya" konuşuyorsa, o olay mutlaka gerçekleşir.

En güzel kehanet ise babanın gördüğü rüyadır. Babası Kuçuk, rüyasında oğlunu yüksek bir dağın tepesinde at sürerken görür. Bu sadece bir rüya değildir; Kargabay'ın ilerde çok önemli bir adam olacağını gösterir. Gerçekten de Kargabay yıllar sonra Rusya'ya giden **ilk Kırgız elçisi** olur. Yani rüya ve kader birleşir.

Örnek Sahne: Şermat, dağda yaşayan Esenbay'a baktı. Esenbay çok güçlü ve dev gibi bir adamdı ama Şermat'ın sözleri karşısında titremeye başladı.

Şermat dedi ki: "Senin adın Esenbay. Karını kıskandığın için buraya kaçtın. Ama dinle; sen buzların altında can vereceksin. Eşini ise bir ayı alıp götürecektir."

Esenbay korkuyla sordu: "Nereden biliyorsun? Sen bir oluya mısın?"

Şermat cevap verdi: "Ben insanların kaderini görürüm. Ama korkma, çocukların güvende olacak. Bu gördüğün Kargabay ilerde çok meşhur biri olacak ve senin çocuklarına o bakacak."O an her yer sessizleşti. Esenbay bu gizemli sözler karşısında diz çöktü. Çünkü kaderin değişmeyeceğini biliyordu.